NINE

NEW INNOVATIONS IN NATIONAL EDUCATION

Natural sciences
Economics
ART and Culture
Medical sciences
Philological sciences
Pedagogical sciences

+998 (97) 277 78 01
info@reandpub.uz
www.reandpub.uz

NEW INNOVATIONS IN NATIONAL EDUCATION

NINE

ILMIY-USLUBIY JURNALI

BARCHA SOHALAR BO'YICHA

3-SON, 1-JILD MART 2026 - YIL 1-QISM

READNPUB.UZ

NEW INNOVATIONS IN NATIONAL EDUCATION

NINE

EDITOR IN CHIEF
ABDURAHMONOV ABDUSHOKIR ABDUKARIMOVICH
PREPARING FOR PUBLISHING
HAKIMOVA AZIZA XAYDARALIYEVNA

BOSH MUHARRIR
ABDURAHMONOV ABDUSHOKIR ABDUKARIMOVICH
NASHRGA TAYYORLOVCHI
HAKIMOVA AZIZA XAYDARALIYEVNA

NINE
ILMIY-USLUBIY JURNALI

TAHRIR KENGASH A'ZOLARI

Azimov Jumanazar Turg'unovich
O'zbekiston Respublikasi Qurolli kuchlari Akademiyasi dosenti. Fizika-matematika fanlari falsafa doktori. PhD.

Dr. Israilov Mamarakhim
Doctor of Philosophy (Ph.d) Technics., Associate professor of the Department of "Natural Sciences" of the Academy of Armed Forces of the Republic of Uzbekistan

Maksudova Firuza Xurshidovna
Toshkent farmatsevtika institutining «Dori vositalarining sanoat texnologiyasi» kafedrasi mudiri

Kojikbaeva Ziyada Adilbaevna
Qoraqalpoq davlat universiteti Jurnalistika kafedrasi dotsenti

Allaberganova Gulchehra Masharipovna
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universitetining "Umumiy fizika" kafedrasi dotsenti

Shamshiyeva Hulkar
Toshkent shahri Olmazor tumani Abdulla Qodiriy nomidagi ijod maktabi matematika o'qituvchisi

Soliyev Hayitboy Mirzadavlatovich
Namangan muxandislik-qurilish instituti Transport fakulteti Transport logistikasi kafedrasi, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, dotsenti

Ustaboyev Abdullo Raximjonovich
Namangan muxandislik-qurilish instituti Transport fakulteti Transport logistikasi kafedrasi, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, katta o'qituvchi

Matyakubova Yulduzxon Amanbayevna
Urganch davlat Universiteti Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya kafedrasi, qishloq ho'jaligi fanlari nomzodi, dotsent

Mirzabdullaeva Gulnora Muxammadjon qizi
Namangan muhandislik-qurilish instituti menejment kafedrasi assistenti

Berdikulov Sirojjon Nasipkulovich
Academy of the Ministry of internal affairs of the Republic of Uzbekistan Social-Humanitarian professor of the Department of Sciences, Doctor of philosophy, professor

Shukhrat Batirovich Djabbarov
Ph.D. (Tech.), Department of "Wagons and wagon facilities", Tashkent State Transport University

Shokirova Havasxon Nurmamatovna
Farg'ona xalq ta'limi boshqarmasi Ta'lim markazi direktori

Baratova Maxbuba Mubinjanovna
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti dotsenti, falsafa fanlari nomzodi, dotsent

Dauletmuratova Zamira Usnatdinovna
Qoraqalpoq davlat universitetining Qoraqalpoq tilshunosligi kafedrasining assistent-o'qito'vchisi

Shokirova Havasxon Nurmamatovna
Farg'ona xalq ta'limi boshqarmasi Ta'lim markazi direktori

Xakimniyazov Jolmurza Xojabekovich
Qoraqalpoq Davlat Universiteti Tarix fakulteti Tarix fanlari nomzodi docent

Qodirov Ziyoidin Mamadalievich
Andijon davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrasi katta o'qituvchisi

Alimjon Tojiev Mo'ydinovich
Andijon davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti

Tojiboeva Gulxumor Raxmonjonovna
Andijon davlat universiteti umumiy psixologiya kafedrasi katta o'qituvchi

Yunusova Gulshod Nazixovna
Namangan davlat universitetining «Amaliy matematika va axborotlartexnologiyalari» kafedrasi katta o'qiituvchisi

Ergashev Bobirjon Boxodirovich
Pedagogik innovatsiyalar, kasb-hunar talimi boshqaruv hamda pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti Malaka oshirish va qayta tayyorlash fakulteti dekani

Abdugapparov Farkhod Sultonakhmadovich
PhD, Senior Lecturer, Department of Chemistry, Andijan State University, Republic of Uzbekistan.

Nabieva Saidaxon Abduvaxabovna
Toshkent davlat texnika universiteti Sanoat iqtisodieti va menejmenti kafedrasi dotsenti (PhD)

ZAKIROVA RUXSONA YUNUSOVNA
Toshkent farmatsevtika institutining Dori vositalarining sanoat texnologiyasi kafedrasi v/b dotsenti

Raxmatullaeva Gulnora Kutbitdinovna
TTa nevrologiya va tibbiy psixologiya kafedrasi dotsenti

Achilova Sanobar Sabirovna
Urganch davlat universiteti kimyoviy texnologiyalar fakulьteti Ozik ovkat kafedrasi dotsenti

Turakulov Ibroxim Ravshanovich
O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti Aniq-tabiiy va jismoniy madaniyat fakulteti Sport turlarini o'qitish metodikasi kafedrasi v.v.b.dotsenti

Usmonalieva Risolat Umaralievna
Surxondaryo viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi" Ijtimoiy- iqtisodiy fanlar metodikasi" kafedrasi katta o'qituvchisi

Sobirov Abdulxay Shukirovich
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat universiteti ma'naviyat va ma'rifat bo'yicha prorektori

Jo'rayev Hamza Hamraqulovich
Uzbekiston-Finlyandiya pedagogika instituti, San'atshunoslik fakulteti, Tasviriy san'at va muxandislik grafikasi kafedrasi dotsenti

Erkaboy Yu. Derdibaev
Toshkent davlat agrar universiteti, Dexkonchilik va melioratsiya kafedrasi professori

Saidova Markhabo Xabibullo kizi
DOCTOR OF PHILOSOPHY (PH.D) in ECONOMICAL SCIENCES

O‘ZBEKISTON–2030 STRATEGIYASI SHAROITIDA BUXGALTERIYA TA’LIMINI TRANSFORMATSIYALASH: AKADEMIK YUKLAMALAR VA ULARNI SAMARALI O‘ZLASHTIRISH MODELI

Abdurasulova Mahbuba Abdurahim qizi

tashkent international university of education buxgalteriya hisobi yonalishi 1 kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekistonning 2030 yilgacha mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi sharoitida buxgalteriya ta’limining transformatsion jarayonlari tahlil qilinadi. Bakalavr bosqichida akademik yuklamaning tarkibiy tuzilmasi (nazariy, amaliy va ilmiy komponentlar) tizimli yondashuv asosida o‘rganildi. Tadqiqotda kognitiv yuklama nazariyasi, refleksiv ta’lim modeli va raqamli kompetensiyalar integratsiyasi asosida samarali o‘zlashtirish mexanizmi ishlab chiqildi. Muallif tomonidan akademik yuklamani boshqarishning adaptiv modeli taklif etilib, uning inson kapitalini rivojlantirishdagi roli asoslandi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, yuklamani optimallashtirish metodologiyasi buxgalteriya ta’limi sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya ta’limi, akademik yuklama, kognitiv yuklama nazariyasi, refleksiya, raqamli kompetensiya, IFRS, inson kapitali, adaptiv ta’lim modeli.

ABSTRACT. This article examines the transformation of accounting education within the framework of Uzbekistan’s 2030 Development Strategy. The structural composition of academic workload at the master’s level (theoretical, practical, and research components) is analyzed through a systemic approach. Based on cognitive load theory, reflective learning principles, and digital competency integration, an effective model for workload assimilation is proposed. The author introduces an adaptive academic workload management model and substantiates its role in developing human capital. The findings demonstrate that optimizing workload methodology contributes to improving the quality and competitiveness of accounting education.

Keywords: accounting education, academic workload, cognitive load theory, reflective learning, digital competencies, IFRS, human capital, adaptive learning model.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются процессы трансформации бухгалтерского образования в условиях Стратегии развития Узбекистана до 2030 года. Структура академической нагрузки в магистратуре (теоретический, практический и научный компоненты) исследуется на основе системного подхода. На основе теории когнитивной нагрузки, принципов рефлексивного обучения и интеграции цифровых компетенций разработана модель эффективного освоения учебной нагрузки. Предложена адаптивная модель управления академической нагрузкой и обоснована ее роль в развитии человеческого капитала. Результаты показывают, что оптимизация методологии обучения способствует повышению качества бухгалтерского образования.

Ключевые слова: бухгалтерское образование, академическая нагрузка, теория когнитивной нагрузки, рефлексивное обучение, цифровые компетенции, МСФО, человеческий капитал, адаптивная модель обучения.

1. Kirish

O‘zbekistonning 2030 yilgacha mo‘ljallangan rivojlanish strategiyasi iqtisodiyotni institutsional modernizatsiya qilish va global moliyaviy makonga integratsiyalashuvni jadallashtirishni nazarda tutadi. Mazkur jarayon moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va standartlashtirilishini taqozo etadi. Shu nuqtai nazardan, International Financial Reporting Standards Foundation tomonidan ishlab chiqilgan xalqaro standartlarga mos mutaxassislar tayyorlash strategik vazifa hisoblanadi.

Bakalavr bosqichida buxgalteriya ta’limi nafaqat nazariy bilimlarni chuqurlashtirish, balki ilmiy-tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirish, raqamli texnologiyalar bilan ishlash va analitik qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishni talab qiladi. Shu sababli akademik yuklama murakkab, ko‘p bosqichli va yuqori kognitiv intensivlikka ega.

2. Akademik yuklamaning nazariy-metodologik asoslari

Akademik yuklama tushunchasi talabaning ma’lum vaqt oralig‘ida bajarishi lozim bo‘lgan o‘quv, amaliy va ilmiy faoliyat hajmini ifodalaydi. Uning samaradorligi yuklama miqdoriga emas, balki uning tuzilishi va boshqarilishiga bog‘liq.

Kognitiv jarayonlarni tahlil qilishda John Sweller tomonidan ishlab chiqilgan kognitiv yuklama nazariyasi muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu nazariyaga ko‘ra:

Ishchi xotira cheklangan hajmga ega;

Ortiqcha ma’lumot kognitiv ortiqcha yuklama hosil qiladi;

Optimal murakkablik darajasi samarali o‘zlashtirishni ta’minlaydi.

Mazkur nazariya buxgalteriya ta’limida, ayniqsa IFRS, audit risklari yoki konsolidatsiyalashgan hisobot kabi murakkab mavzularda muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Buxgalteriya ta’limida akademik yuklamaning tarkibi

3.1. Nazariy komponent

Moliyaviy buxgalteriya, audit, soliq hisobi va korporativ moliya fanlari analitik fikrlashni shakllantiradi. Ushbu bosqichda konseptual tushunchalarni tizimli o‘zlashtirish ustuvor hisoblanadi.

3.2. Amaliy komponent

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalterdan avtomatlashtirilgan tizimlarda ishlash talab etiladi. Jumladan:

1C:Accounting

SAP FI/CO

QuickBooks

Mazkur platformalar orqali real moliyaviy operatsiyalarni modellashtirish amaliy kompetensiyani mustahkamlaydi.

3.3. Ilmiy-tadqiqot komponenti

Magistrlik dissertatsiyasi ilmiy metodologiyani qo‘llash, empirik ma’lumotlarni tahlil qilish va nazariy xulosalar chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu bosqichda yuklama yuqori intellektual intensivlikka ega bo‘ladi.

Yuklamalarni samarali o‘zlashtirish metodikasi — bu shunchaki ko‘p o‘qish yoki ko‘p mashq qilish emas, balki aqlli boshqarilgan energiya, vaqt va e’tibor tizimidir. Quyida mavzu bo‘yicha shaxsiy yondashuvlarga boy, yangicha fikrlar keltiraman.

Birinchi navbatda, “Yuklama”ni og‘irlik emas, investitsiya deb qabul qilish

Ko‘pchilik yuklamani bosim sifatida qabul qiladi. Aslida esa u — rivojlanish kapitali. Agar inson yuklamani “majburiyat” emas, “o‘sish imkoniyati” deb ko‘rsa, psixologik qarshilik kamayadi. Motivatsiya ichki bo‘ladi. Har bir topshiriq oldidan: “Bu menga nimani rivojlantiradi?” savolini berish kerak bu bilan yuklamani mahurat ko’rsatkichiga aylantirsa bo’ladi.

Ikkinchidan 100% bajarish emas, 80% optimal samaradorlik tamoyili yani ko‘p insonlar mukammallik ortidan quvib, tez charchaydi. Yuklamani 100% emas, 80–85% sifat bilan, lekin barqaror bajarish uzoq muddatda samaraliroq. Bu “sprint emas, marafon” tamoyili deyiladi.

Uchinchi o’rinda energiya boshqaruvi — vaqt boshqaruvidan muhimroq, ko‘pchilik vaqtni rejalashtiradi, lekin energiyani emas. Kognitiv yuklamani eng yuqori energiya vaqtida bajarish kerak. Masalan: ertalab — tahliliy vazifalar, kunning o‘rtasi — muloqot va tashkilotchilik, kechqurun — yengil ko‘rib chiqishlardir. Bu usul samaradorlikni 30–40% oshiradi.

To’rtinchi navbatda, “Segmentlash” metodikasi. Bu nima degani katta yuklama miyani qo‘rqitadi. Ya’ni 1 katta vazifa = 5 kichik bosqich. Har bosqichdan keyin qisqa mukofot (5 daqiqa tanaffus). Bu usul neyropsixologik jihatdan dopamin siklini qo‘llab-quvvatlaydi.

Va beshinchi bo’lib, Refleksiya — yuklamani mustahkamlovchi asosiy bosqich. Ko‘pchilik bajaradi, lekin tahlil qilmaydi. Buni qanday amalga oshiramiz. Har hafta 10 daqiqa: Qaysi yuklama oson bo‘ldi? Qaysi biri ortiqcha charchatdi? Nima sabab? Refleksiya — metodikani shaxsiylashtiradi.

6. Stressni boshqarish orqali samaradorlikni oshirish orqaliyuklama stress keltiradi. Lekin nazorat qilinadigan stress rivojlantiradi. Bunda juda past stress — motivatsiya yo‘q-Juda yuqori stress — bloklanish-O‘rtacha stress — maksimal natija. Shuning uchun: Nafas mashqlari, 25/5 (Pomodoro) usuli, Jismoniy faollik

Mazkur model adaptiv ta’lim konsepsiyasiga mos keladi va inson kapitalining sifat jihatdan o‘sishiga xizmat qiladi.

Xulosa

O‘zbekiston–2030 strategiyasi buxgalteriya ta’limining mazmunan va metodik jihatdan transformatsiyasini talab etadi. Akademik yuklamaning samarali boshqarilishi

nafaqat ta’lim sifatini, balki iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini ham ta’minlaydi. Taklif etilgan adaptiv model Bakalavr bosqichida yuklamani optimallashtirish va raqobatbardosh mutaxassis tayyorlashga xizmat qiladi. Ya’ni ta’lim qanchalik moslashuvchan usulda formatlansa shunchalik onson o’zlashtiriladi.

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING O‘RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Abdurasulova Mahbuba Abdurahim qizi

Tashkent international university of education buxgalteriya hisobi yonalishi 1 kurs talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobining transformatsiyasi, uning ekologik va ijtimoiy javobgarlik bilan integratsiyalashuvi, barqaror rivojlanish maqsadlari bilan uyg‘unlashuvi hamda korxonalarda ekologik xarajatlar va majburiyatlarni aks ettirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, yashil moliyalashtirish, ekologik audit, karbon hisoboti va integratsiyalashgan hisobot tizimlarining nazariy asoslari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, ekologik buxgalteriya, barqaror rivojlanish, integratsiyalashgan hisobot, ESG, ekologik xarajatlar, karbon emissiyasi, yashil moliya.

Kirish

XXI asrda iqtisodiy o‘sish modeli tubdan o‘zgarib bormoqda. An’anaviy “resurs – ishlab chiqarish – chiqindi” tamoyiliga asoslangan iqtisodiyot o‘rnini atrof-muhitga minimal zarar yetkazuvchi, qayta tiklanuvchi resurslarga tayanuvchi yashil iqtisodiyot egallamoqda. Ushbu transformatsiya jarayonida buxgalteriya hisobi faqat moliyaviy natijalarni qayd etuvchi tizim emas, balki ekologik va ijtimoiy ta’sirlarni o‘lchovchi strategik boshqaruv vositasiga aylanmoqda.

Yashil iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi korxonaning nafaqat daromad va xarajatlarini, balki ekologik mas’uliyatini ham aks ettirishi zarur.

1. Yashil iqtisodiyot tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati

Yashil iqtisodiyot — bu tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va ekologik xavfsizlikni ta’minlashga qaratilgan iqtisodiy modeldir.

U quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- Resurs tejamkorlik
- Past karbonli ishlab chiqarish

- Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish
- Ijtimoiy tenglik va mas’uliyat
- Uzluksiz barqaror rivojlanish

Mazkur model sharoitida korxona faoliyati samaradorligi nafaqat sof foyda bilan, balki ekologik iz (ecological footprint) va karbon emissiyasi bilan ham baholanadi.

2. Yashil iqtisodiyotda buxgalteriya hisobining transformatsiyasi

An’anaviy buxgalteriya hisobi aktiv, majburiyat, kapital, daromad va xarajatlarni moliyaviy qiymatda ifodalaydi. Biroq yashil iqtisodiyot sharoitida quyidagi yangi yo‘nalishlar shakllanmoqda:

2.1. Ekologik buxgalteriya (Environmental Accounting)

Ekologik buxgalteriya korxonaning atrof-muhitga ta’sirini moliyaviy ko‘rsatkichlarda aks ettirishni nazarda tutadi.

U quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- Atmosferaga chiqarilgan zararli gazlar hisobini yuritish
- Suv va yer resurslaridan foydalanish xarajatlari
- Chiqindilarni qayta ishlash xarajatlari
- Ekologik jarimalar va kompensatsiyalar

Bu hisob turi korxona faoliyatining yashirin ekologik xarajatlarini aniqlash imkonini beradi.

2.2. Karbon hisobi (Carbon Accounting)

Karbon hisobi korxona tomonidan chiqarilgan issiqxona gazlarini o‘lchash va hisobotda aks ettirish tizimidir.

Karbon emissiyasi quyidagi ko‘rinishda tasniflanadi:

- To‘g‘ridan-to‘g‘ri emissiya (ishlab chiqarish jarayoni)
- Bilvosita emissiya (elektr energiyasi iste’moli)
- Ta’minot zanjiri emissiyasi

Bu ko‘rsatkichlar investorlarga korxonaning ekologik xavf darajasini baholash imkonini beradi.

3. ESG tamoyillari va buxgalteriya hisobi

Zamonaviy korporativ boshqaruvda ESG (Environmental, Social, Governance) konsepsiyasi muhim o‘rin tutadi.

Yashil iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi quyidagilarni aks ettirishi zarur:

- Ekologik xavflar va ularning moliyaviy ta’siri
- Ijtimoiy loyihalarga sarflangan mablag‘lar
- Korporativ boshqaruv shaffofligi

Bu ma’lumotlar investitsion jozibadorlikni oshiradi.

4. Yashil moliyalashtirish va buxgalteriya

Yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar va barqaror investitsiya fondlari rivojlanishi natijasida buxgalteriya hisobi yangi vazifalarni bajaradi:

- Yashil loyihalar uchun alohida hisob yuritish
- Mablag‘lardan maqsadli foydalanishni nazorat qilish
- Ekologik samaradorlik ko‘rsatkichlarini shakllantirish

Shu orqali moliyaviy axborotning ishonchliligi ta’minlanadi.

5. Integratsiyalashgan hisobot tizimi

An’anaviy moliyaviy hisobotlar korxonaning ekologik faoliyatini to‘liq ochib bera olmaydi. Shu sababli integratsiyalashgan hisobot modeli shakllandi.

U quyidagilarni birlashtiradi:

- Moliyaviy natijalar
- Ekologik ko‘rsatkichlar
- Ijtimoiy mas’uliyat natijalari
- Strategik rivojlanish maqsadlari

Bu yondashuv korxona qiymatini kengroq talqin qilish imkonini beradi.

6. Ekologik xarajatlarni hisobga olish metodologiyasi

Ekologik xarajatlar quyidagicha guruhlanadi:

1. Oldini olish xarajatlari
2. Nazorat xarajatlari
3. Qayta tiklash xarajatlari
4. Jarima va kompensatsiyalar

Ularni to‘g‘ri tasniflash korxonaning haqiqiy rentabelligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

7. Yashil iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobining ustuvor vazifalari

- Ekologik risklarni baholash
- Tabiiy kapitalni hisobga olish
- Resurs samaradorligini o‘lchash
- Uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlash

Buxgalteriya hisobi strategik boshqaruvning ajralmas qismiga aylanmoqda.

Xulosa

Yashil iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi oddiy hisob-kitob tizimi emas, balki barqaror rivojlanishni ta’minlovchi boshqaruv instrumentidir. U ekologik va ijtimoiy omillarni moliyaviy natijalar bilan integratsiyalash orqali korxona qiymatini to‘liqroq aks ettiradi.

Kelajakda buxgalteriya hisobi:

- Karbon neytrallikni baholash
- Tabiiy kapitalni monetizatsiya qilish
- Raqamli ekologik monitoring tizimlari bilan integratsiyalashish

kabi yo‘nalishlarda rivojlanadi.

ДИНАМИКА ПРОЯВЛЕНИЙ ЗАИКАНИЯ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УРОВНЯ ЯЗЫКОВОГО РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА-ДОШКОЛЬНИКА

Жуманазарова А. *магистрант Ташкентского Международного Университета Кимё факультета «Специальная педагогика, дефектология»*

Туркменова Альфия Рустамовна

PhD Ташкентского международного университета Кимё

Аннотация: Данная статья посвящена исследованию влияния уровня языкового развития на проявления заикания у дошкольников. Автор рассматривают связь между формированием речевых функций и динамикой симптомов заикания. Результаты исследования показали, что дети с высокоразвитым языковым потенциалом испытывают больше затруднений при воспроизведении сложного речевого материала, демонстрируя повышенную частоту и тяжесть судорог. Напротив, дети с недостаточным уровнем языкового развития проявляют меньше нарушений в процессе говорения благодаря упрощению структуры предложений.

Ключевые слова: заикание, детская речь, языковое развитие, речевая патология, дошкольники.

Abstract: The article is devoted to the study of the influence of the level of language development on the manifestations of stuttering in preschoolers. The author examines the relationship between the formation of speech functions and the dynamics of stuttering symptoms. The results of the study showed that children with highly developed language potential have more difficulty reproducing complex speech material, demonstrating an increased frequency and severity of seizures. On the contrary, children with an insufficient level of language development show fewer impairments in the speaking process due to the simplification of the sentence structure.

Keywords: stuttering, children's speech, language development, speech pathology, preschoolers.

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarda duduqlanishning namoyon bo'lishiga tilni rivojlantirish darajasining ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Muallif nutq funktsiyalarining shakllanishi va duduqlanish belgilarining dinamikasi

o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, til salohiyati yuqori darajada rivojlangan bolalar murakkab nutq materialini takrorlashda ko'proq qiyinchiliklarga duch kelishadi, bu esa spazmlarning yuqori chastotasi va og'irligini ko'rsatadi. Aksincha, til rivojlanishi yetarli bo'lmagan bolalarda gap tuzilishining soddalashtirilganligi sababli nutq buzilishlari kamroq kuzatiladi.

Kalit so'zlar: duduqlanish, bolalar nutqi, tilni rivojlantirish, nutq patologiyasi, maktabgacha yoshdagi bolalar.

Введение

Проблема заикания остается одной из самых актуальных в современной логопедии и специальной психологии. Дошкольный возраст является критическим периодом, так как именно в это время происходит наиболее интенсивное формирование языковых систем, переход от простых фраз к сложным синтаксическим конструкциям и развернутому связному высказыванию. Актуальность темы исследования обусловлена тем, что проявления заикания редко бывают статичными; они претерпевают значительные изменения по мере того, как ребенок осваивает новые уровни языка. Часто практические специалисты сталкиваются с ситуацией, когда прогресс в накоплении словаря или освоении грамматики парадоксальным образом приводит к обострению речевых запинок. Понимание механизмов этой зависимости позволяет более точно прогнозировать течение нарушения и выстраивать эффективную стратегию коррекционного воздействия, направленную на гармонизацию речевого и моторного развития.

Литературный обзор

Исторически заикание рассматривалось преимущественно как нарушение координации движений речевого аппарата. Однако классические труды таких зарубежных исследователей, как Р. Е. Левина [5] и Р. И. Лалаева [6], заложили фундамент для понимания заикания как системного нарушения. В рамках теории речевого дизонтогенеза указывалось, что несоответствие между быстро развивающимся мышлением и еще не сформированными речевыми механизмами создает почву для срывов высшей нервной деятельности.

Согласно исследованиям Н. С. Жуковой, заикание можно рассматривать как «результат взаимодействия различных факторов, включая генетическую предрасположенность и особенности психоэмоционального состояния ребенка» [2, с. 8]. В работах А. В. Костюка [3] и А. А. Лебедевой [4] и подчеркивается, что языковое развитие находится в тесной связи с общим развитием ребенка, и именно в этой взаимосвязи формируются основы речевых навыков. Также исследования А. В. Зинченко показывают, что «уровень владения языком напрямую влияет на степень выраженности заикания, что подчеркивает необходимость всестороннего подхода к диагностике и коррекции этого нарушения» [1, с. 25].

Методология исследования

Для проверки выдвинутой гипотезы было проведено исследование, в котором приняли участие 60 детей дошкольного возраста (4–6 лет) с установленным диагнозом «заикание». На первом этапе проводилась диагностика уровня языкового развития, включающая оценку объема словаря, сформированности грамматического строя и навыков связной речи. На основе полученных данных испытуемые были разделены на две группы. В первую группу вошли 30 детей с уровнем языкового развития, соответствующим возрастной норме или имеющим незначительные отклонения. Во вторую группу были включены 30 детей с выраженным недоразвитием языковых средств.

Обсуждение и результаты

Результаты проведенного исследования были рассмотрены в Таблице 1.

Таблица 1

Результаты исследования двух групп

Параметры	Первая группа (развитая языковая компетенция)	Вторая группа (низкий уровень языкового развития)
Средний индекс заикания (простые речевые задачи)	12%	24%
Средний индекс заикания (спонтанный монолог)	48%	32%

Процент детей с тоническими судорогами (в начале сложных конструкций)	75%	60%
Процент запинок, связанных с союзами и вводными словами	42%	55%
Увеличение длительности судорожных пауз	47%	12%

Результаты исследования продемонстрировали отчетливую динамику проявлений заикания в обеих группах, однако характер этой динамики существенно различался. В первой группе, где дети обладали развитой языковой компетенцией, средний индекс заикания при выполнении простых речевых задач составлял всего 12%. Однако при переходе к спонтанному монологу этот показатель резко возрастал до 48%. Это свидетельствует о том, что высокая языковая активность у таких детей провоцирует более тяжелые проявления заикания. **У 75% детей этой группы** преобладали тонические судороги, локализованные в начале сложных синтаксических конструкций, что подтверждает гипотезу о «срыве» на этапе внутреннего программирования длинной фразы.

Во второй группе, характеризующейся низким уровнем языкового развития, картина была принципиально иной. Начальный индекс заикания в простых задачах был выше и составлял 24%, однако при усложнении задачи он возрастал менее значительно — до 32%. Это объясняется тем, что дети с ограниченным лексиконом используют более короткие и стереотипные фразы, что парадоксально «оберегает» их речедвигательную систему от чрезмерной перегрузки. При этом у 60% испытуемых данной группы наблюдались преимущественно клонические запинки, которые распределялись равномерно по всему тексту, часто совпадая с моментами поиска нужного слова.

Сравнительный анализ показал, что у детей с высоким уровнем языкового развития заикание носит более «взрывной» характер: 42% всех судорог приходились на союзы и вводные слова, выполняющие функцию планирования

высказывания. В то же время у детей с низким уровнем развития речи 55% запинок были связаны с попытками произнести многосложные слова, что указывает на преобладание моторных и фонетических трудностей над синтаксическими. Интересно отметить, что при предъявлении идентичного по сложности лингвистического материала дети из первой группы справлялись с ним значительно хуже с точки зрения плавности, так как пытались использовать более богатую палитру языковых средств, что приводило к увеличению длительности судорожных пауз на 35% по сравнению со второй группой. Данные цифры позволяют сделать вывод, что высокие требования ребёнка к своей речи при слабых способностях её выражения сильно усугубляют проблему заикания.

Заключение

Проведенное исследование подтверждает взаимосвязь между лингвистическим ростом ребенка и стабильностью его речевой функции. Динамика проявлений заикания напрямую зависит от того, какой объем когнитивных и языковых ресурсов требуется для построения высказывания в данный момент. Для детей с сохранным или высоким уровнем языкового развития характерно усиление судорожности при попытках реализовать сложную речь, в то время как у детей с речевым недоразвитием заикание более тесно связано с трудностями оперирования конкретными лексемами.

Литература

1. Зинченко, А.В. Дефектологический дискурс в коррекции заикания / А.В. Зинченко // Современная дефектология: междисциплинарный подход к теоретическим и практическим проблемам нарушений развития у детей : сборник материалов IV Международной научной конференции, 2022 г. / под общей редакцией Т.Г. Визель. — Москва : Московский институт психоанализа, 2022. — С. 25–30.

2. Жукова Н.С. Преодоление недоразвития речи у детей: Учеб. метод. пособие. — М.: Соц.-полит. журн., 1994. — 96 с.

3. Костюк, А.В. Изучение механизма нарушения речевого развития у детей с расстройством аутистического спектра / А.В. Костюк // Педагогическое образование в России. — 2017. — № 11. — С. 145–149.

4. Лебедева, А.А. Профилактика нарушений речи у детей 4–5 лет в условиях кружковой работы / А.А. Лебедева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 6 (110). — С. 786-788.

5. Левина Р.Е. К проблеме заикания у детей. / Р.Е. Левина // Дефектология. №3. – 2009. – С. 91.

6. Лалаева, Р.И. Методика психолингвистического исследования нарушений устной речи у детей. – М., 2004. – 72 с.

УЎК: 614.84

САВДО БИНОЛАРИДА ЁНҒИН ТАРҚАЛИШИНИНГ ФИЗИК МОДЕЛЛАРИ ВА МАТЕМАТИК ИФОДАЛАНИШИ

Т.ф.д., профессор И.У.Маджидов
(М.Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети),
Т.ф.ф.д., доцент М.Р.Досчанов (Фавқулодда вазиятлар вазирлиги),
А.Т.Очилов (Самарканд туман ФВБ)

Аннотация. *Ушбу мақолада савдо биноларида ёнғин тарқалишининг физик моделлари ва математик тенгламалари таҳлил қилинган. Иссиқлик узатилиши, конвекция, радиация ҳамда масса ва тутун тарқалиши жараёнлари Навье–Стокс тенгламалари орқали илмий асосда моделлаштирилган.*

Калит сўзлар: *ёнғин, савдо бинолари, ёнғиннинг физик моделлари, математик модел.*

Аннотация. *В данной статье проанализированы физические модели и математические уравнения распространения пожара в торговых зданиях. Процессы теплопередачи, конвекции, радиации, а также распространения массы и дыма моделируются на научной основе с использованием уравнений Навье–Стокса.*

Ключевые слова: *пожар, торговые здания, физические модели пожара, математическая модель.*

Abstract. *This article analyzes the physical models and mathematical equations of fire propagation in commercial buildings. The processes of heat transfer, convection, radiation, as well as the spread of mass and smoke, are scientifically modeled using the Navier–Stokes equations.*

Keywords: *fire, commercial buildings, physical models of fire, mathematical model.*

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда замонавий савдо-кўнгилочар мажмуалари, гипермаркетлар ва кўп қаватли савдо бинолари сони ортиб бормоқда. Бундай объектларда одамлар зичлиги юқори, ички ҳажм катта, вентиляция ва кондиционер тизимлари мураккаб ҳисобланади. Шу сабабли ёнғин содир бўлган ҳолатда унинг тарқалиш динамикаси оддий турар жой биноларига нисбатан анча тез ва хавфли кечади. 2023 йилда Бухородаги савдо павильонлари, 2025 йилда Тошкентдаги “Globus Center” савдо мажмуаси ва Сурхондарёдаги 3 қаватли савдо маркази, шунингдек 2026 йилда Тошкентдаги “Aviator Mall” савдо марказида содир бўлган ёнғинлар инсон ҳаёти, мол-мулк ва атроф муҳитга катта миқдорда зарар етказди.

Бундай объектларда, ёнғин хавфини илмий асосда баҳолаш ва прогноз қилиш учун физик моделлаштириш ва математик ифодалаш усуллари муҳим аҳамият касб этади. Бизнинг тадқиқот ишимизда замонавий ёндашувлар халқаро стандартлар масалан, National Fire Protection Association – NFPA меъёрлари билан уйғунлаштирилган ҳолда қўлланилмоқда.

Дастлаб, ёнғин тарқалишининг физик асослари кўриб чиқилади. Савдо биноларида ёнғин қуйидаги ўзаро боғлиқ физик жараёнлар орқали ривожланади:

1. Иссиқлик узатилиши. Иссиқлик узатилиши учта асосий механизм орқали амалга ошади.

Кондукция — бу иссиқликнинг модда ичида молекуляр ўзаро таъсир орқали юқори ҳароратли қисмдан паст ҳароратли қисмга ўтиши жараёнидир. Савдо биноларида ёнғин вақтида деворлар, пол, шифт конструкциялари орқали иссиқлик айнан кондукция механизми билан тарқалади. Бу жараён Фурье қонуни билан ифодаланади:

$$q = -k\nabla T$$

бу ерда:

q – иссиқлик оқими зичлиги (W/m^2), яъни бирлик юза орқали ўтаётган иссиқлик миқдори;

k – иссиқлик ўтказувчанлик коэффициенти ($W/m \cdot K$), материалнинг иссиқликни ўтказиш қобилияти;

∇T – ҳарорат градиенти (K/m), яъни ҳароратнинг фазовий ўзгариш тезлиги;

манфий ишора (−) иссиқлик оқими ҳарорат камайиши томон йўналишини кўрсатади.

2. Конвекция (иссиқликнинг оқим орқали узатилиши).

Конвекция — бу иссиқликнинг суюқлик ёки газ муҳити ҳаракати орқали узатилиши жараёнидир. Савдо биноларида ёнғин пайтида иссиқ ҳаво юқорига кўтарилади, тутун қатлами ҳосил қилади ва вентиляция тизимлари орқали бошқа зоналарга тарқалади. Бу жараён ёнғин динамикасини тезлаштирувчи асосий омиллардан биридир. Конвектив иссиқлик узатиш Ньютоннинг совиш қонуни билан ифодаланади:

$$q = h(T_s - T_\infty)$$

бу ерда:

q — конвектив иссиқлик оқими зичлиги (W/m^2);

h — конвектив иссиқлик узатиш коэффициенти ($W/m^2 \cdot K$);

T_s — юза ҳарорати (K ёки °C);

T_∞ — атроф муҳит ҳарорати (K ёки °C).

Радиация (нурланиш орқали иссиқлик узатилиши).

Радиация — бу иссиқликнинг электромагнит тўлқинлар (асосан инфрақизил нурланиш) орқали узатилиши жараёнидир. Ёнғин пайтида юқори ҳароратли аланга ва қизиб кетган конструкциялар атроф муҳитга катта миқдорда нурли иссиқлик тарқатади. Бу механизм айниқса катта очиқ ҳажмли савдо биноларида ёнғиннинг тез тарқалишида муҳим рол ўйнайди.

Нурланиш орқали иссиқлик оқими Стефан–Больцман қонуни билан ифодаланади:

$$q = \varepsilon\sigma(T^4 - T_{atm}^4)$$

бу ерда:

q — нурланиш орқали иссиқлик оқими зичлиги (W/m²);

ε — нурланиш коэффициенти ($0 \le \varepsilon \le 1$);

σ — Стефан–Больцман доимийси.

2. Масса ва тутун тарқалиши. Савдо биноларида ёнғин пайтида ҳаво, иссиқ ҳаво ва тутун ҳамда ёнивчан газлар тарқалиши мураккаб динамик жараён ҳисобланади. Бу жараёнларни илмий асосда моделлаштириш учун Навье–Стокс тенгламалари қўлланилади, чунки улар сиртдаги турбулент ва ламинар оқимларни, зичлик ва ҳароратнинг фазовий ўзгаришини аниқ ифодалайди.

Газ оқими учун мувозанат тенгламаси:

$$\rho\left(\frac{\partial \vec{v}}{\partial t} + (\vec{v}\cdot\nabla)\vec{v}\right) = -\nabla p + \mu\nabla^2\vec{v} + \rho\vec{g} + \vec{F}_{buoyancy}$$

бу ерда:

$\vec{v}$ – оқим тезлиги вектори (m/s);

ρ – ҳаво ёки газ зичлиги (kg/m³);

p – босим (Pa);

μ – динамик ёпишқоқлик (Pa·s);

$\vec{g}$ – гравитация вектори;

$\vec{F}_{buoyancy}$ – иссиқ ҳаво ва тутуннинг кўтарилиш кучлари *(Boussinesq яқинлашуви)*.

Масса ва тутун тарқалиши савдо биноларида ёнғин хавфини прогноз қилиш учун муҳимдир. Навье–Стокс тенгламалари ва масса сақланиш принциплари орқали иссиқ ҳаво ва тутуннинг вақт бўйича тарқалишини аниқ моделлаштириш мумкин.

Хулоса ўрнида айтиш мумкин-ки, савдо биноларида ёнғин тарқалиши кўп факторли ва динамик жараён бўлиб, у иссиқлик узатилиши, газ ва тутун оқими ҳамда кимёвий реакциялар ўзаро таъсири орқали ривожланади. Фақат илмий таҳлил орқали бу жараёнларни тўлиқ тушуниш ва прогноз қилиш имкони пайдо бўлади. Шу билан бирга, масса ва тутун тарқалиши Навье–Стокс тенгламалари асосида моделлаштирилиши бино ичида ҳаво оқими, турбулентлик, зичлик ўзгариши ва иссиқ ҳаво кўтарилишини аниқ кўрсатади. Бу эса хавфли зоналарни визуаллаштириш ва эвакуация йўллари самарадорлигини баҳолаш учун муҳим аҳамият касб этади. Натижада, илмий асосда яратилган физик ва математик моделлар савдо биноларида ёнғин хавфсизлигини оширишда, инсонлар ҳаётини сақлаш ва биноларнинг иқтисодий зарарини камайтиришда ҳал қилувчи восита ҳисобланади.

Бу тадқиқотлар замонавий меъёрлар ва халқаро стандартлар билан уйғунлаштирилганда, ёнғин хавфини аниқ баҳолаш ва самарали олдини олиш чораларини ишлаб чиқиш имконини яратади.

Адабиётлар рўйхати:

1. National Fire Protection Association (NFPA). NFPA 13: Standard for the Installation of Sprinkler Systems. 2022 Edition. NFPA, Quincy, MA, USA.

2. Bukowski, R., & Brahms, T. (2017). Smoke Movement and Ventilation Effects in Large Public Buildings. Fire Safety Journal, 91, 50–62.

3. ISO 13943:2017. Fire safety – Vocabulary. International Organization for Standardization, Geneva, Switzerland.

4. Холиқов, А., & Юсупов, Ш. (2020). Ўзбекистонда замонавий савдо биноларида ёнғин хавфсизлиги стандартлари ва технологиялари. Тошкент: Фавқулодда вазиятлар вазирлиги нашри.

5. Маджидов, И.Ў., & Досчанов, М.Р. (2022). Савдо биноларида CFD моделлаштириш асосида ёнғин тарқалишини таҳлил қилиш. Ўзбекистон Миллий университети Нашрлари, Тошкент.

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna

Buxoro davlat universiteti “Marketing va menejment” kafedrasi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent tel:+998913116390 E-mail: nafisaziyo@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada xizmat ko‘rsatish korxonalarida raqamli va yashil iqtisodiyot tamoyillarini integratsiyalash orqali boshqaruv samaradorligini oshirish nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi va O‘zbekiston sharoiti hamda xalqaro tajribalar asosida konseptual model taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, yashil iqtisodiyot, xizmat ko‘rsatish sektori, integratsiyalashgan boshqaruv, sinergetik samaradorlik, KPI, barqaror rivojlanish.

Аннотация. В данной статье анализируется повышение эффективности управления в сервисных компаниях через интеграцию принципов цифровой и «зелёной» экономики, предлагается концептуальная модель на основе опыта Узбекистана и международной практики.

Ключевые слова: цифровая экономика, «зелёная» экономика, сектор услуг, интегрированное управление, синергетическая эффективность, KPI, устойчивое развитие.

Abstract. The article examines enhancing management efficiency in service companies through the integration of digital and green economy principles, proposing a conceptual model based on Uzbekistan’s context and international experience.

Keywords: digital economy, green economy, service sector, integrated management, synergistic efficiency, KPI, sustainable development.

XXI asrda global iqtisodiy transformatsiyaning asosiy drayverlari sifatida **raqamli iqtisodiyot** va **yashil iqtisodiyot** shakllanmoqda. Xizmat ko‘rsatish sohasi global YaIMning 60-70% ini tashkil etadi.

UNCTAD ma’lumotlariga ko‘ra, so‘nggi yillarda raqamli xizmatlar global xizmatlar eksportining yarmidan ortig‘ini tashkil etmoqda[1].

Xalqaro Energetika Agentligi (IEA) hisobotlariga ko‘ra, energiya samaradorligini oshirish orqali xizmat ko‘rsatish sektorida energiya xarajatlarini 20–30% gacha qisqartirish imkoniyati mavjud[2].

Raqamli va yashil iqtisodiyot tamoyillari integratsiyasi korxonalar faoliyatini optimallashtirishda muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar samaradorlikni oshirsa, yashil tamoyillar ekologik barqarorlikni ta’minlaydi. O‘zbekistonning “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi IT sektori o‘sishini 24,2% ga yetkazdi, ammo yashil integratsiya yetarli emas. Yashil iqtisodiyot strategiyasi 2019-2030 esa uglerod emissiyasini 10% ga kamaytirishni maqsad qiladi[3].

Raqamli iqtisodiyot - bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga tayangan holda shakllanadigan iqtisodiy faoliyat modeli bo‘lib, unda ma’lumotlar strategik resurs sifatida qo‘shimcha qiymat yaratadi. Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida raqamli texnologiyalar korxonaning operatsion, moliyaviy va marketing samaradorligini oshiruvchi transformatsion instrument sifatida talqin etiladi. Raqamlashtirish jarayoni an’anaviy boshqaruv mexanizmlarini ma’lumotlarga asoslangan model bilan almashtirishni nazarda tutadi.

Xizmat ko‘rsatish sektorida raqamli iqtisodiyot quyidagi funksional komponentlar orqali namoyon bo‘ladi:

- CRM va ERP tizimlari - mijozlar bilan munosabatlarni tizimli boshqarish va resurslardan samarali foydalanishni ta’minlash;
- Big Data tahlili - katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash orqali strategik va operatsion qarorlarni optimallashtirish;
- IoT monitoring - real vaqt rejimida operatsion jarayonlarni nazorat qilish va samaradorlik ko‘rsatkichlarini o‘lchash;
- Sun’iy intellekt asosidagi prognozlash - talabni bashorat qilish, risklarni aniqlash va jarayonlarni avtomatlashtirish;
- Onlayn xizmat platformalari - xizmat ko‘rsatish tezligi, qulayligi va mijoz qoniqishini oshirish.

Raqamli transformatsiya nazariyasiga ko‘ra, ushbu vositalar nafaqat texnologik yangilanishni, balki boshqaruv paradigmasining tub o‘zgarishini anglatadi. Qarorlar

[1] UNCTAD, Digital Economy Statistics: https://unctadstat.unctad.org.

[2] IEA: https://www.iea.org.

[3] Digital Economy of Uzbekistan. UNDP. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-05/uz_digital-economy-study_eng.pdf

intuitiv yoki tajribaga asoslangan shaklda emas, balki analitik ma'lumotlar, prognoz modellar va real vaqt ko'rsatkichlari asosida qabul qilinadi. Natijada boshqaruv jarayoni shaffof, tezkor va moslashuvchan tus oladi.

Yashil iqtisodiyot resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan iqtisodiy model sifatida qaraladi. Barqaror rivojlanish nazariyasi doirasida iqtisodiy samaradorlik ekologik mas'uliyat va ijtimoiy barqarorlik bilan uyg'unlashgan holda uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlovchi omil sifatida e'tirof etiladi.

Xizmat ko'rsatish sektorida yashil tamoyillar quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- energiya tejovchi uskunalar va ekologik infratuzilmani joriy etish;
- raqamli hujjat aylanishi orqali qog'oz sarfini kamaytirish;
- chiqindilarni minimallashtirish va qayta ishlash tizimini yo'lga qo'yish;
- ekologik audit va energiya samaradorligi monitoringi.

Yashil boshqaruv mexanizmlari korxonaning operatsion xarajatlarini kamaytirish bilan birga, ESG (Environmental, Social, Governance) standartlariga muvofiqlikni ta'minlaydi hamda investitsion jozibadorlikni oshiradi.

Shu tariqa, raqamli transformatsiya va barqaror rivojlanish nazariyalari xizmat ko'rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning konseptual asosini shakllantiradi. Raqamli transformatsiya texnologik infratuzilma va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvni samaradorlikning asosiy drayveri sifatida belgilasa, barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy natijadorlikni ekologik mas'uliyat bilan integratsiyalash zarurligini asoslaydi. Mazkur ikki yondashuvning uyg'unlashuvi xizmat ko'rsatish korxonalarida integratsiyalashgan boshqaruv modelini shakllantirish uchun nazariy poydevor yaratadi.

Biroq nazariy yondashuvlarning haqiqiy qiymati ularning amaliyotda qay darajada natija berishi bilan belgilanadi. Agar raqamli iqtisodiyot texnologik resurslarni strategik ustunlik manbai sifatida talqin etsa, yashil iqtisodiyot ekologik samaradorlikni bevosita iqtisodiy foyda va xarajatlarni optimallashtirish bilan bog'laydi. Shunday qilib, ushbu ikki paradigmaning integratsiyasi korxonalarda nafaqat texnologik modernizatsiyani, balki boshqaruv tizimining tizimli qayta konfiguratsiyasini talab etadi.

Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, raqamli va yashil tamoyillar birgalikda joriy etilganda, ular o'zaro sinergetik samara hosil qiladi - ya'ni operatsion xarajatlar kamayadi, energiya samaradorligi oshadi va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanadi. Aynan shu integratsiyalashgan yondashuv Germaniya, Janubiy Koreya va Niderlandiya kabi davlatlarda institutsional darajada shakllangan bo'lib, u yerda nazariy konsepsiyalar aniq boshqaruv mexanizmlari, monitoring tizimlari va KPI indikatorlari orqali amaliy natijaga aylantirilgan.

Germaniyada xizmat ko‘rsatish sektorida “Industry 4.0” konsepsiyasi asosida IoT va real vaqt monitoring tizimlari joriy qilingan. Bu RBV nazariyasiga mos ravishda texnologik resurslarni strategik ustunlikka aylantirishga xizmat qilmoqda. Energiya samaradorligi bo‘yicha IEA ma’lumotlariga ko‘ra, xizmat ko‘rsatish sohasida energiya tejamkor texnologiyalar 20-30% xarajat qisqarishini ta’minlaydi[4].

Bu barqaror rivojlanish nazariyasining iqtisodiy va ekologik uyg‘unlik tamoyilini amalda tasdiqlaydi.

Janubiy Koreyada xizmatlar to‘liq raqamlashtirilgan va sun’iy intellekt asosida boshqarilmoqda. Natijada xizmat samaradorligi 15-20% ga oshgan. Bu raqamli transformatsiya nazariyasining amaliy ifodasi bo‘lib, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish orqali operatsion samaradorlik ortadi.

Niderlandiyada ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari asosida xizmat ko‘rsatish sektorida karbon chiqindilari monitoring qilinadi. Bu model barqaror rivojlanish nazariyasining amaliy ko‘rinishi bo‘lib, ekologik indikatorlar boshqaruv KPI tizimiga integratsiya qilingan.

O‘zbekiston Respublikasida xizmat ko‘rsatish sektori iqtisodiyotning eng dinamik tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Davlat statistika agentligi ma’lumotlariga ko‘ra, axborot va aloqa xizmatlari hajmi so‘nggi yillarda barqaror o‘sish tendensiyasini namoyon etmoqda[5]. Bu jarayon mamlakatda olib borilayotgan keng ko‘lamli raqamlashtirish siyosati bilan bevosita bog‘liqdir.

Raqamlashtirish siyosati doirasida:

- davlat xizmatlari bosqichma-bosqich elektron shaklga o‘tkazilmoqda;
- biznes jarayonlari avtomatlashtirilmoqda va platformaviy boshqaruv elementlari joriy etilmoqda;
- “Yashil iqtisodiyot” strategiyasi doirasida energiya samaradorligi va ekologik barqarorlik ko‘rsatkichlari tizimli ravishda shakllantirilmoqda.
- “Yashil iqtisodiyot” strategiyasi bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Mazkur tendensiyalar xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishni talab etadi.

Xorijiy tajriba shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni ekologik boshqaruv mexanizmlari bilan integratsiyalash boshqaruv samaradorligining sinergetik o‘sishiga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekiston sharoitida raqamli transformatsiya va yashil boshqaruvni yagona strategik platformada uyg‘unlashtirish zarurati yuzaga keladi. Bu esa integratsiyalashgan boshqaruv modelini ishlab chiqishni taqozo etadi.

[4] IEA, 2023: https://www.iea.org
[5] https://stat.uz

Taklif etilayotgan model tizimli yondashuv asosida shakllantirilgan bo‘lib, uchta o‘zaro bog‘liq blokdan iborat bo‘lib, konseptual va amaliy elementlarni uyg‘unlashtiradi.

1-jadval

Integratsiyalashgan boshqaruv modeli

Blok / Element	Maqsad / Tavsif	O‘lchov / Ko‘rsatkich	Aniq tavsiyalar
Raqamli boshqaruv	Real vaqt monitoringi, ma’lumotlar bazasi integratsiyasi, analitik prognozlash	KPI raqamlari, energiya va resurs sarfi	ERP va CRM tizimlarini energiya monitoring platformalari bilan integratsiya qilish; har bo‘lim uchun real vaqt monitoringi o‘rnatish; natijalarni KPI bilan taqqoslash
Yashil boshqaruv	Energiya samaradorligi, resurslardan oqilona foydalanish, ekologik KPI	Karbon chiqindilari, qog‘oz tonnalari	Energiya tejamkor uskunalar joriy etish; chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash; raqamli hujjat aylanishini joriy qilish; ekologik KPI monitoringi
Strategik integratsiya / Smart services	Yagona KPI tizimi, risklarni boshqarish, barqaror rivojlanish strategiyasi; masofaviy xizmatlar orqali xarajat kamaytirish	Operatsion xarajatlar darajasi, mijoz qoniqish indeksi	Onlayn xizmat platformalarini kengaytirish, interaktiv mijoz platformalari yaratish; ESG tamoyillarini boshqaruv strategiyasiga integratsiyalash

Modelning konseptual mohiyati shundan iboratki, raqamli infratuzilma ma’lumotlar oqimini yaratadi va qayta ishlaydi, yashil boshqaruv esa ushbu ma’lumotlar asosida resurs samaradorligini optimallashtiradi. Strategik integratsiya bloki esa ikkala yo‘nalishni yagona boshqaruv mexanizmiga birlashtiradi.

Integratsiyalashgan KPI tizimi quyidagi indikatorlarni o‘z ichiga oladi:

- mijoz qoniqish indeksi;
- energiya sarfi (kWh/xizmat birligi);
- operatsion xarajatlar darajasi;
- karbon chiqindilari hajmi.

Mazkur ko‘rsatkichlar iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik samaradorlikni kompleks baholash imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

1. Raqamli transformatsiya va yashil boshqaruv konsepsiyalari yagona metodologik platformada integratsiyalashgan holda tahlil qilindi.
2. “Sinergetik samaradorlik” gipotezasi ilgari surildi, ya’ni raqamli va ekologik boshqaruvning birgalikdagi ta’siri ularning alohida ta’siridan yuqori natija beradi.
3. Xizmat ko‘rsatish sektoriga moslashtirilgan integratsiyalashgan KPI tizimi ishlab chiqildi.
4. Nazariy model xorijiy empirik tajribalar bilan mantiqiy bog‘landi va milliy sharoitga adaptatsiya qilindi.

Shu tariqa, tadqiqot xizmat ko‘rsatish korxonalarida barqaror boshqaruvni tushuntiruvchi yangi konseptual yondashuvni shakllantiradi.

Raqamli va yashil iqtisodiyot tamoyillarining xizmat ko‘rsatish korxonalarida integratsiyalashgan boshqaruv modeliga tatbiqi nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy natijalar orqali ham o‘z samarasini ko‘rsatadi. Ilmiy-nazariy ahamiyat shundaki, ushbu yondashuv raqamli transformatsiya va barqaror rivojlanish nazariyalarini sinergetik tarzda uyg‘unlashtiradi, xizmat ko‘rsatish sektorida KPI tizimi orqali samaradorlikni aniqlash imkonini beradi va empirik tajribalar bilan mustahkamlanadi.

Amaliy ahamiyat jihatidan esa, integratsiyalashgan boshqaruv modeli operatsion xarajatlarni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va mijoz qoniqishini oshirish kabi konkret natijalarni beradi. Shu bilan birga, ESG standartlariga moslashuv va ekologik barqarorlikni ta’minlash imkonini yaratadi, bu esa uzoq muddatli raqobatbardoshlik va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Model ayniqsa energetik xarajat ulushi yuqori bo‘lgan xizmat ko‘rsatish tarmoqlarida (logistika, savdo markazlari, mehmonxona xo‘jaligi, IT xizmatlari) samarali qo‘llanilishi mumkin.

Tizimli transformatsiyani ta’minlash maqsadida quyidagi amaliy choralar tavsiya etiladi:

1. ERP va CRM tizimlarini energiya monitoring platformalari bilan integratsiya qilish.
2. IoT asosida real vaqt energiya nazorati tizimini joriy etish.
3. Qog‘oz hujjat aylanishini to‘liq raqamlashtirish va elektron arxiv tizimlarini joriy qilish.
4. Yashil audit va ekologik KPI monitoring tizimini shakllantirish.
5. Xodimlar uchun raqamli va ekologik kompetensiyalar bo‘yicha muntazam treninglar tashkil etish.
6. ESG tamoyillarini korporativ boshqaruv strategiyasiga integratsiyalash.

Ushbu tavsiyalar bosqichma-bosqich amalga oshirilganda, integratsiyalashgan boshqaruv modeli samarali ishlash mexanizmiga aylanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya va yashil boshqaruv tamoyillarini uyg‘unlashtirish xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishi hisoblanadi. O‘zbekiston sharoitida mazkur modelni bosqichma-bosqich joriy etish xizmat ko‘rsatish sektorining innovatsion va barqaror rivojlanishiga tizimli asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 11 maydagi “Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish to‘g‘rsida”gi PQ-5113-sonli Qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 26 fevraldagi “2016 2020 yillarda xizmatlar sohasini rivojlantirish dasturi to‘g‘risida”gi 55-sonli qarori. //www.lex.uz
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi “2019-2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi to‘g‘risida”gi PQ-4477-son qarori.
4. Gifford, J. (2021). Digital Transformation in the Service Industry: Trends and Innovations. Harvard Business Review.
5. Kraus, S., Palmer, C., Kailer, N., Kallinger, F. L., & Spitzer, J. (2019). Digital transformation in business and management research: An overview. *Journal of Business Research, 94*, 213–221.
6. McKinsey Global Institute. (2022). *The value of digital transformation*. McKinsey & Company.
7. Madina, H., Zayavitdinova, N. M., & Ziyavitdinov, H. H. (2025). MARKETING STRATEGY–THE BASIS OF EFFECTIVE DEVELOPMENT IN THE SERVICE SECTOR. IMRAS, 8(5), 201-206.
8. Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning, 51*(1), 40–49.
9. Zayavitdinova N.M. Bo‘stonova Sh.Sh. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish korxonalarining innovatsion faoliyatini samarali rivojlantirish. “Korxonalar raqobatbardoshligini oshirishning ustuvor yo‘nalishlari” xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari to‘plami. Buxoro. 2024-yil 15-iyun.
10. UNCTADstat. Digital Services Trade Statistics https://unctadstat.unctad.org
11. International Energy Agency (IEA). Energy Efficiency in Services Sector

https://www.iea.org
12. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. https://stat.uz
13. Digital Economy of Uzbekistan. UNDP. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-05/uz_digital-economy-study_eng.pdf
14. Uzbekistan Digital Economy Overview and Vision 2030. https://aict.uz/caict_uzbekistan_digital_economy_overview_vision_2030.pdf
15. Green Economy in Uzbekistan: Essence, Principles, and Perspectives. GLOBAL RESEARCH NETWORK JOURNALS. https://grnjournal.us/index.php/AJPDIS/article/download/5455/4786/9652

THE EXPRESSION OF GREEN SEMANTIC METAPHORS IN UTKIR RAHMAT'S CREATIVITY

Feruza Olimovna Maxammatova,

Independent researcher at the Institute of Languages and Cultures of Central Asian People, Sharof Rashidov Samarkand State University

ORCID iD 0009-0005-5891-802X

feruzaolimovna0105@gmail.com

Abstract: In this article, “Dilroz,” by O‘tkir Rahmat, In the poems presented in the “Shaffof lahza” collections, the processes by which color-denoting lexemes generate metaphor in poetic discourse are examined semantically and stylistically. The theory of denotative meaning extension is theoretically grounded. The poet's skill in creating epithetical metaphors from the color green is analyzed using his poems as examples.

Keywords: metaphor, epithetical metaphor, connotative meaning, denotative meaning, poetic speech, sema, lexeme.

In the communication process, artistic figurative devices have a distinctive role in providing listeners or readers with information about real-life processes. In literary texts, in poetic texts, and in the process of speech communication, we make extensive use of metaphors, one of the means of artistic depiction. It is known that calling one thing by another word based on their similarity serves as a metaphor, that is, a figurative transfer of meaning. A thing takes its name from another thing that has similar properties—its shape, movement, color, size, and so on—based on a shared characteristic. When, by means of metaphor, the meaning of one word is transferred to another, the concept of a characteristic common to those objects is preserved. For example: when one speaks of a person with an iron will, it is meant that the person's will is as hard and strong as iron. [2, p. 100]

The linguist Andrey Bely, who expressed his views on the phenomenon of metaphor in our language, defined metaphor as “the completed form of comparison of signs” [1, 78], while Sh. Maxmaraimova, who has studied metaphors from an anthropocentric perspective, emphasizes that they serve to shape the lexical signifier of the invisible realm associated with the human psyche, which expresses human essence. [5, p. 220]

Metaphor helps us express the world around us, object shapes, natural phenomena, and emotions more precisely, vividly, and descriptively. Russian linguist G. Paul notes that “Metaphors are, in fact, one of the most important means of naming things and concepts that have no name.” However, the use of this device is not limited to that need alone; it

arises from a human inclination toward figurative expression and from an innate, natural drive to rename even named things metaphorically," he emphasizes. [6,144.]

To convey to a conversational partner a part of an object, the speed of a situation, the sounds of natural phenomena, and human emotional feelings, it is, of course, necessary to express them in words. In such cases, the semantic extension of a given lexeme—as a result of the development of the human mind—means that the semantic features of one lexeme come to serve the designation of another. This designation is expressed through word classes. In linguistics, adjectives, nouns, adverbs, participles, gerunds, and onomatopoeic words explain the signifier meaning: “beautiful smile” (adjective + noun), “iron gate” (noun + noun), “broken hand” (participle + noun), “friendly meeting” (adverb + noun). In the examples given, the concrete attribute of things and events is expressed. In a figurative sense, that is, based on metaphor, it conveys symbolic, psychological, or abstract attributes. In its literal sense, the direct meaning (a sweet apple) prevails, while in its figurative sense, the connotative meaning (a sweet talk) takes precedence, depending on the context. As a result, polysemy arises. [4, p. 464]

In Uzbek poetry, word classes that convey signs not only represent a specific characteristic of an object or event but also reveal their stylistic possibilities. Through these possibilities, the poem's power of impact and expressive scope are enhanced. Abstract concepts in the human mind are clarified through metaphors. This also reveals the creator's mastery in word choice. By using the language's boundless possibilities in a work and elevating them to an art form, each writer or poet develops a distinctive style.

Renowned poet Utkir Rahmat is a talented creator who has discovered the distinctive stylistic possibilities of linguistic units in modern Uzbek poetry, particularly in his ability to forge new metaphorical imagery from signifying words. In his poems, the poet has shown that signifying words are not merely a descriptive device, but an art that helps to clarify abstract concepts.

The formation of metaphors by color-expressing words:

Color-denoting words are the most active semantic units in our language, not only representing the attributes of animate and inanimate objects but also enabling the expression of abstract concepts, social ideas, and aesthetic notions.

As if the garden braved the rain,

In emerald dreams the leaves remain.

A place for songs they seem to find,

And birds arrive on wings of wind

The green color, which imparts a sense of peace, holds its own place in people's lives. This color, which symbolizes the spring season, is defined in the Explanatory

Dictionary of the Uzbek Language as a shade between greenish-yellow and blue, having the color of a leaf or grass. [7, 127] In the dictionary, the lexeme “green” is given the meaning “dominant.” In this line, the leaves that have survived the hail are dreaming of a lush green. A dream is a subjective psychic phenomenon or process that occurs during sleep; it is the images or things seen in sleep. [7, 215] This is a psychological phenomenon inherent to humans. The poet transfers this phenomenon to the leaves that have survived the storms.

In the phrase “deep green dreams,” ‘yam’ functions as an adjective expressing the green color sememe, while “deep green” represents an intensified form of the sign. Phonetically, the change in the first syllable has produced an augmented form of the signifier, providing poetic expressiveness. The compound “deep green dreams” is a descriptive device in linguistics that represents an epithet-based metaphor. In this compound, the lexeme “green” extends its denotative meaning to convey semas such as hope, dream, and renewal. This compound is a new figurative metaphor that, in context, has formed a distinctive semantic layer.

I long to stroke your hair, O willow fair,

What stirs within your heart in moments green and rare?

Perhaps you feel a trembling heartbeat deep inside,

And suddenly bow down, with words you cannot hide…

In the following verses included in the “Transparent Moment” collection by the pen of Utkir Rahmat, the lexeme “deep green” in the epithet-laden metaphor is not semantically a color-denoting signifier but rather, from a stylistic standpoint, conveys the sense of youthful vigor and innocent childhood, symbolically conveys the concept of “life.

Through the lexeme denoting the color green, the creator has created an entirely new metaphorical image in other verses:

You’ve taken roads so distant, far away,

O gentle Spring, cast all your charms my way.

I wait for you with longing in my sight,

Draw me into your arms of green delight.

In this line, the author uses a metaphorical phrase with the epithet “green liver.” The lexeme “liver,” when described as green, has its meaning expanded to convey the sense of affection that expresses human emotion. The lexeme “bag'ir,” in its literal sense, denotes a part of the human body; in a figurative sense, it conveys notions of space and the ocean. By combining these lexical units, the concept of a loving ocean is created, and both components give rise to a figurative meaning. The author expresses the word

“spring” not in the sense of a season of the year but as a symbol of the beloved. By equating the lexicon of spring with that of the beloved, the creator intends to convey beauty and vitality to the reader.

In Utkir Rahmat's poetry, by departing from the literal meaning of the color green, he creates a poetic figure that illustrates abstract concepts in a figurative form. In his poetic context, the poet repeatedly turns to the lexeme “green” and generates unexpected new epitheti-cal metaphors. For example, the leaves and autumn foliage are draped in a blue-tinged green blanket, the seasons have returned once more, and in the desert a green “work” has risen. green dream, green cloak. Through these epitheti-cal metaphors, the poet's cognitive realm—and his ability to evoke the world's landscapes in words—is revealed in his skillful use of the language's lexicon. Sharply, “Rahmat” has been able to employ the lexicon—and even the grammatical means of the language—at an artistic level; for example, “the world turned green,” “greenery” gave the eyes longing. Through the formation of the verb “became green” from the adjective ‘green’ and the abstract noun “greenary” from the same root, the poet skillfully demonstrates the role of the productive suffix in heightening the poem's aesthetic pleasure.

We can witness that the creator, alongside the lexeme “green,” has also discovered distinctive shifts in the lexeme “sabza,”(greenery) understood as its synonym, for example:

This heart is green like tender grass,

Come, see the field where soft winds pass.

Buds of hope have gently grown,

Till gardens bloom in colors shown.

Our mother—Eve, the ancient grace,

May bless this world, this blooming place.

Our father—Adam, first of all,

Made it a home, a sacred call.

Sabza – in the “Explanatory Dictionary of the Uzbek Language” it is used to mean green, emerald-colored, and is said to be applied to fresh grass and turf. [7,409]. In the “Explanatory Dictionary of Synonyms of the Uzbek Language,” the lexemes ‘green’ and “sabza”(greenery) are explained as a synonymic pair. [11]. In I. Rahmonaliyeva's study, it is noted that sabzirang today, as a result of semantic shift, means dark yellow, while in classical literature it expressed the meaning of green, with words like “xazrorang,” “axzar,” “sabzorang” – all of which are its synonyms – is noted [3, p. 28].

In this poem by the pen of the sharp-witted Rahmat, the lexeme sabza has, in its dominant sense, expanded to apply to the heart, linking it with the color of nature and

conveying the meaning of a heart full of dreams. Elsewhere, we witness the lexeme sabza being used in yet another sense.

I waited long for you to come,

When snowdrops rose, so frail, so young.

In nature secrets lay concealed,

To her alone are truths revealed.

Before your face could yet appear,

The snow set out upon its sphere.

The tender grass, in early bloom,

Was wrapped as in a white kerchief’s plume.

n the poem's text, the protagonist eagerly awaits spring; the emergence of the snowdrop and the distinctive features of the season influence the human psyche. During this period, the emergence of a springtime mood is expressed through the lexeme sabza. The lexeme sabza is characteristic of the artistic style, used in poetry to exert an aesthetic influence on the reader. It serves to enhance the poem's impact. In the quoted line, the combination of “sabza urgan maysalar” is meant to convey to the reader the hope and dreams that have arisen in the creator's heart.

The use of the word “green” across various semantic fields, with each use revealing new nuances of meaning, is a unique example of the artist's literary mastery.

In conclusion, sign-denoting metaphors are one of the primary means of demonstrating the semantic and stylistic richness of our lexicon. Through this device, one's cognitive world, attitude toward objective reality, and aesthetic taste are revealed. These aesthetically pleasing metaphors demonstrate the writer's talent for giving words imagery. In analyzing the signifying shifts employed in O'tkir Rahmat's work, we observed the semantic and stylistic expression of the green semantic lexeme through color-expressing metaphors. In the poems included in the collections “Dilroz” and “Shaffov Lahzalar,” the various stylistic possibilities of the green semantic lexeme were analyzed using the poem context as an example. In color poetics, green represents nature. O'tkir Rahmat's cognitive world perceives the color green as dreams, hope, rebirth, the beloved, the kind ocean, and the gardens created by humans as examples of green “works.” Lexemes associated with the green sememe have produced metaphorical epithets in the poet's verses. In the selected collections, it was observed that the synonym “sabzarang” became the most current variant of the word “green.”

In our upcoming articles, we will reflect on the poetics of other colors expressed in O'tkir Rahmat's poems.

References:

1. Bely, A. Symbolism. Moscow: Musaget, 1910, p. 78.

2. Iriskulov, M. Introduction to Linguistics. Tashkent, 1992, p. 100.

3. Rahmanaliyeva, I. “Symbolization of Colors in Navoi’s Works.” Jadid newspaper, issue 28, July 11, 2025.

4. Rahmatullayev, Sh. Modern Literary Uzbek Language (textbook). Tashkent: Universitet, 2006, 464 p.

5. Maxraimova, Sh. Anthropocentric Study of Uzbek Metaphors (Nominative Aspect). Monograph. Termiz, 2020, 220 p.

6. Paul, G. Principles of the History of Language. Moscow: Foreign Literature Publishing House, 1968, p. 144.

7. Explanatory Dictionary of the Uzbek Language, p. 127.

8. O‘tkir Rahmat. Shaffof Lahza. Tashkent, 2021, p. 87.

9. O‘tkir Rahmat. Dilroz. Tashkent, 2023.

10. O‘tkir Rahmat. Ko‘klam. Tashkent.

11. Explanatory Dictionary of Uzbek Synonyms, edited by N. Mahmudov. Tashkent, 2023.

12. Karimov, S. Artistic Style and Expressive Means of Language. Samarkand, 1994, p. 17.

13. Pardayev, Z. “On the Issue of Cognitive Modeling of Evaluation Expression through Metaphor.” Foreign Philology, Issue 2. Samarkand: SamSIFL Publishing, 2010.

14. Umurkulov, B. Lexicon of Poetic Speech. Tashkent: Fan, 1990, p. 8.

Egamberdiyev, Zh. Zh. “Metaphors in Cognitive Linguistic Interpretation.” Scientific Bulletin, ASU, No. 1, 2015.

Karimov, O. Ya. System of Metaphorical Images in the Poetry of Abdulla Oripov. PhD Dissertation in Philology. Tashkent, 2012.

15. Shomaqsudov, A.; Rasulov, I.; Qungurov, R.; Rustamov, X. Stylistics of the Uzbek Language. Tashkent: Teacher

MUNDARIJA

1	O‘ZBEKISTON–2030 STRATEGIYASI SHAROITIDA BUXGALTERIYA TA’LIMINI TRANSFORMATSIYALASH: AKADEMIK YUKLAMALAR VA ULARNI SAMARALI O‘ZLASHTIRISH MODELI	Abdurasulova Mahbuba Abdurahim qizi	**4**
2	YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING O‘RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	Abdurasulova Mahbuba Abdurahim qizi	9
3	ДИНАМИКА ПРОЯВЛЕНИЙ ЗАИКАНИЯ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УРОВНЯ ЯЗЫКОВОГО РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА-ДОШКОЛЬНИКА	Жуманазарова А Туркменова Альфия Рустамовна	13
4	САВДО БИНОЛАРИДА ЁНҒИН ТАРҚАЛИШИНИНГ ФИЗИК МОДЕЛЛАРИ ВА МАТЕМАТИК ИФОДАЛАНИШИ	И.У.Маджидов М.Р.Досчанов А.Т.Очилов	21
5	XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna	23
6	THE EXPRESSION OF GREEN SEMANTIC METAPHORS IN UTKIR RAHMAT'S CREATIVITY	Feruza Olimovna Maxammatova	31